

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Vita Petri Canisii De Societate Iesv

Rader, Matthäus

Monachii, 1614

IV. Miracula Canisio viuo mortuo patrata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70957)

230 DE VITA P. CANISII
seruator. Nec aliàs vnquam de con-
stantia vultus, & morum graui suaui-
tate quicquam remisit.

MIRACVLA CANISIO
VIVO, MORTVO PA-
TRATA.

CAPVT IV.

SEmp̄er ex illustri capite sanctita-
tis emicant radij operum diuino-
rum, quę modum naturę excedunt,
indices ac testes animi innocentis, ac
Deo, cęlitibusq; grati, quos & nostro
Canisio Numinis majestas viuo
mortuoq; imposuit.

Primũ de Canisio etiamnum pu-
ero per religiosam matronam siue
Reineram, siue Reinhardam seu de-
niq; Reinoldam; variant enim nomi-
na, inter se tamen valde affinia, vidu-
am Arnheimensem (abest autẽ Arn-
hemium Nouiomago passuum mil-
libus non amplius decem) nos docu-

it.

it, qui vir esset futurus Canisius, cum vaticinaretur de Societate nostra ad Ecclesiæ in pristinum splendorem restituendæ salutē nascitura, in qua & Canisius esset suam operam locaturus: quo de prodigio ipse Canisius hæc ad Ioannē Busæum cognatum, & ipsum quoq; suis ingenij monumentis notum, perscripsit. *Benedictus Deus, cuius gratia mihi videre licuit, sanctam viduam Arnheimii, qua monente didici, de nouo Sacerdotum ordine ad reformationem Ecclesiæ instituendo, cui & ego adscribendus essem.*

Descripsit hanc viduam Ioannes Busæus literis ad me datis. *Erat, inquit, illa vidua cognata ipsius, & vt puto sanctimonialis, de cuius sanctitate meo tempore apud Nouiomagenses, qui tantum duobus miliaribus ab Arnheimensibus distant, opinio. Illam conuenerat P. Canisius, antequam Societatem nossent. Illustriora de eadem Reinolda siue Reinharda ex literis P. Io. Hasij inter*

Socios vti magnæ auctoritatis, ita certæ fidei accepi, qui ex sororis P. Canisij filia, illaq; ex matre didicit; Reinhardam assidue domum Iacobi Canisij, qui Petri parens erat, interuenisse, toti familiæ per familiarem, religiosissimam fuisse matronam, decem & octo annis nihil è macello, nihil è piscina in mensam intulisse; ad cælestem Christi mensam ter in hebdomade accubuisse. Quam ergo pia veraq; fæmina Reinharda, tam hoc non vanum de Canisio vaticinium fuit, cui virgo quoque Aduatica seu Brabantina, teste ipso Petro Canisio, suffragata est. *Fuit, inquit, & verè virgo pia & sapiens apud Brabantinos, quæ diuino spiritu erudita commonescit præter uerba mea operam & scriptionem Ecclesie suo tempore, profuturam. Deum testor nihil à me fingi, sed veritatem ingenuè affirmari, hæc ipse Canisius: Nec minus est illustre, quod sequitur. Iacobus, Canisij pater, in grauem morbum, ex quo*

& de.

*An Reinharda fuit
vidua,
Reinharda virgo
& nomina
confusa.*

& decessit, inciderat, & Canisium ex se natum ac Coloniae studiis immersum saepius euocarat, ut extrema illi mandata ederet, & saluere ac valere postremum iuberet. Accurrit Nouiomagum Canisius, ut aegro officia praestaret, quae poterant a filio desiderari. Sed Canisio conclaue Patris ingrediente, pater e vita subito filij aspectu praegaudio exanimatus migrat. Nec id mirum videri cuiquam debet, cum ex veteri memoria pluribus idem usu venisse cognoscamus. Sed Canisius morte Patris tam inexpectata vehementer perculsus, & multo magis de salute illius quam vita sollicitus, miris curarum fluctibus aestuabat, quod verebatur, ne parum bene expiatus ad tribunal Christi reus sisteretur. Noctem illam in votis & lacrimis absumpsit, supplicesque Deo preces strauit, uti pacem veniamque patri impertiretur. Audiit pios filij gemitus pro patre, pater misericor-

diarum Deus, & Canisio aperuit, non patrem tantum, sed matrem etiam (Ægidia illa erat, prima Iacobi vxor) quæ iam pridem decesserat, cælo receptam. Quo diuino responso exhilaratus, quantas potuit mortalis, immortalis Deo gratias egit, cū se nouo Dei beneficio obstrictum grata memoria recognouisset, quod ego ex Dilinganæ Academiæ Rectore Christophoro Grenzingo, ipse ex Theodorico Canisio, Canisij fratre accepit. Nihil enim placet nisi testatissimū in hac tota narratione collocare. Et erat Canisij pater rerum diuinarū studiosus, adeo, vt moriturus etiā vestes, quas habebat splendidas, & veluti trabeas ad pedes promissas, in sacrum sacerdotum vsum verti iuberet, & suæ toparchiæ templis dedicari.

Franciscus Costerus à libris & religione notissimus, anno c10. 10 c. ad conuentum Sociorum publicū inter alios Romā vocatus, in itinere exposuit,

fuit, Corneliū Wischouium ciuē Louaniensem, operā Canisij, nō sine diuino nutu, ad Societatē nostram adiunctū. Petrus Faber ille vnus ex Sociorū decuria, cum Francisco Strada id tēporis cādidato Societatis, postea claro in paucis viro Louanium petebat, cui literas Canisius ad Corneliū perferendas dedit, quib⁹ illum in hæc verba cōpellabat: *Corneli amice, habes hic virū optimū Petrū Fabrū, cuius religionē amplectere. Sic enim quā cupis, animi salutē consequere.* Sed cum Franciscus Strada porrectis Cornelio literis, extemplo recessisset, lecta Cornelius Canisij Epistola, requirebat tabellariū, nec vsquā reperto, ædem S. Dominici adit, vbi supplex ad sanctā iconē B. Virginis: *Sancta, inquit, Optimi Maximi Dei genitrix, literas accepi, quib⁹ mihi mandatur, vt cum quodam de rebus ad salutem meam spectantibus agam, nescio, vbi hominem offendam; index ergo esto sancta Domina, & quarenti quos desidero, ostende.* Accipit cale-

cale-

cælestem vocem Cornelius, & secundum cœnobium iubetur dextrũ viæ latus ingredi, tertiæque inde domus ad sinistram fores pulsare. Paruit ductrici Virgini Cornelius, & recta ad Petri Fabri domicilium delatus, per Franciscum Stradam ad Fabrum deducitur, à quo officiosè exceptus, nostræque vitæ rationes edoctus, mox domo Sociis addicta, ipse dominum in Societate nostra sequutus est. *hæc, inquit, est religio, quam longis votis desideravi, & latus tandem impetraui.* Absolvit Cornelius vitæ curriculum in Societate sanctè & religiosè, quod ducibus viæ optimis Canisio & Fabro est ingressus. Sed pauci sunt Cornelij, qui Deum tam promptè & obsequenter sequuntur. Atque hæc ipsa vt certa credas, tabulas en ipsius Francisci Costeri præterito anno ad me missas? *Accepi hesternò die, quas R. V. dederat 5. Idus Ianuarij, cum initio vitæ B. Mariæ P. Petri Canisij quod initium mihi val-*

*Francisci
Costeri li.
1674.*

hi valde probatur, estq; cōforme cum iis, que mihi à B. M. P. Cornelio Wischouio narrata fuerunt, eius condiscipulo apud D. Nicolaum Eschium, qui postea præfuit conuentui Beginarum Bostenii. Addebat bonus P. Cornelius ad se datas ab eo ex Germania (Moguntia, ni fallor) literas per P. Petrum Fabrum, quas ei Louanium adferebat Franciscus Strada tunc adolescens. Cūq; ei non esset ocium illas statim legendi propter vespertinum officium, ad quod in Ecclesiam S. Petri properabat, post reditum, vt eas aperuit, multa inuenit de nostra Societatis instituto, que ipsum ad illud non mediocriter permouebant: sed cum ab eo Franciscus Strada discessisset, ipseq; ignoraret, vbinam hi duo in ciuitate hospitium haberent, contulit se postridie in templum fratrum Predicatorum, vbi ad altare B. Virginis precat^{us} B. Virginem pro auxilio inueniende Domus illorū. Et tunc diuinitus ei suggestum est, vt portam interne ciuitatis iuxta Monasterium S. Francisci egressus ad latus sinistrum ianuam cuiusdam domus pulsaret. quod vt fecit, inuc-

inuenit ibi utrumq̄. A P. Fabro de instituto Societatis nostræ instructus, deduxit ambos in domum suam iuxta Parochialem Ecclesiam B. Michaelis, quam Societati donauit, atque ex eo tempore Societas Louanium non deseruit, ad quam concionibus prædicti Francisci Strada necdum Sacerdotis, multorum magna accessio facta est. Hæc ab ipso met P. Cornelio Wischouio audiui. Vbi typis fuerit excusus liber vitæ B. M. P. Petri Canisij, quæso eius fieri particeps. familiariter eo sum usus Colonia, ubi ipsum concionantem audiui in aede Metropolitana. Vale mi R. Pater. Bruxella Brabantia 24. Ianuarii An. 1613.

Cum vota pro instituendo Monacensi Collegio faceret, promisit illi Deus felicem eius Collegij successum, quod ipse Canisius litteris ad Socios datis confirmauit, quas supra cognouisti. Godefrido Tristio Wendelinæ sororis marito fatalem imminere diem absens cum diuinitus præsensisset, dedit ad illum litteras, quibus illum
acri-

acriter hortatus est, uti se ad ultimam horam compararet; securim radici admotam mox est vita extirpanda: proinde videret, uti mox ad tribunal supremi dictatoris, à quo nulla sit provocatio, sistendus, quomodo causam suam esset defensurus, rationemque de omni ante acta vita redditurus. Non nisi mensis ab acceptis literis intercessit, cum Tristius ad supremum iudicem est citatus. Nec tacendum, iter facientem sapius ex ipso mortis discrimine esse ereptum. Quamvis enim pro Sociorum usu viam nunquam solus ingrederetur, nihilominus ex intervallo nonnunquam sequutus, & sui ac suorum, omniumque praesentium oblitus, soliusque Dei memor, iumento vehens in auia abripiebatur, & flumina ingressus, non nisi per ignotos subito comparentes evanescentesque quos caelites fuisse non ambigimus, ex mediis periculis servatus, & in

& in viam reductus est. De quo illustre testimonium extat P. Francisci Roccæ, qui hodieq; Romæ viuit, & Canisij comes erat itineris illi^o, quod expono. Anno cio. io. LXVII. nondū præfectura Prouinciæ defunctus Augusta Vindelicorum Oenipontem petebat Canisius, vt Collegij statum pro officio inspiceret, eademq; opera de regiarum virginum Imperatoris Ferdinandi filiarum parthenone moliendo consilium poneret, qua regia corpora regum regi & Imperatori supremo, Christo desponsa æternum custodirentur. Itum per alpes, quæ ædes sacra est religiosæ familiæ S. Benedicti nomini initiatæ, vbi ab admirandis in supplices beneficiis virgo Ethalensis religiosissimè colitur. Hæret monasterium in edito Penninarum alpium iugo, ad fontes Ambronis, à Boiorum principe & Romanorum Imperatore Ludouico olim à fundamentis excitatum.

Huc

Huc priusquàm Canisius cum Rocca perueniret, Ambronis alueus, nunquam aliàs tam altus, adeò cælestibus aquis intumuerat, vti non riparum tantum crepidines excederet, sed pontis etiam fastigio superflusus, omnia longè lateq; stagnantibus aquis inundaret, geminis duntaxat perticis ab vtròque pontis latere eminentibus, quæ septi loco è ponte vtrinque exurgebant, per quas Canisius procul spectatas transfundendum dicebat. Rocca animaduerso periculo nonnihil cunctatus, monet Patrem de præsentis discrimine: sed Canisio (quod illac sæpius transmisisset, & omnia tuta crederet,) vt pergeret vrgente, Rocca Deo & imperantis religione fretus, cœptum iter prosequitur, iamq; iumentum cui infidebat, aluo tenusmersum propè innatabat, pergat tamen Rocca & pontem ingreditur, quem medium, saxum ingens, sed latens

Q tege-

tegebat, ut ipso pondere molis aquarum obsisteret, ne vi fluminis prorsus conuelleretur; in hunc cum equus offenderet, supinatus in ultimum periculum vectorem coniecit; sed in primores tandem pedes placide submissus, morti Roccam eripuit; qui sequentem Canisium monuit, ut ad latus paululum flecteret. Ita uterque incolumis, obstupescente toto pago, qui feriatum ad spectaculum periclitatum concurrerat, Patrumque temeritatem accusabat, quos tantum non in ipsam mortem incurrisse dicebant, quod ipsi viarum gnari, nunquam traicere ausi essent. Ventum dein ad ipsum coenobium, ubi Canisius ab Antistite cum singulari benevolentiae significatione exceptus, ad quietem & moram dilabentium aquarum humanissime inuitabatur: sed ille cum vix paululum respirasset, eodem die in maius discrimen properabat, & nisi Coenobiarca docuisset inuiam esse viam, vallem

lem sequi decem millia passuum porrectā, vadis adeo impeditā, vt ex agrestibus paullo ante equo prestanti vehens, frustra tentato transitu reuersus correxerit iter: Proinde moraretur saltē eam noctē, fore vt interim se stagnantes vndiq; lacus in alueum colligerent, & viam profecturis aperirent. Ægrè impetrauit, (quāuis tot momentis rationū adductis, à Canisio præfct^o Cœnobij, vt illa nocte conquiesceret. qui ne gratis cœnaret, ad religiosum illic cætū de rebus diuinis paræneticū ante cenā instituit, pro qua illis cælestē orationē propinauit. Postera luce cum Patres sacris operati, ducem itineris eum, ipsum qui pridie altitudinem aquarū explorarat, accepissent, & ex alta Cœnobij rupe in subiectam vallē descēderēt, uolebat Rocca Canisiū mediū inter se, & itineris ducē accipere, ab v roq; si vsus esset, succolādum. Sed Canisius præfidens iumēto quod

Q² præ-

præstabat, illis vt porrò pergerent, præcepit, se agmen clausurum. Vallis vtrinq̃ scopulis in cælum eminentibus cingebatur. Ambro flumen per ima decurrens adeo inflatum erat, vt iustus alueus à circumfusis aquis secerni non possët, nihilq̃ supra, præter montes & cælum; infra præter late stagnantes aquas, apparet. Torrentes ex altis rupium cauernis cum ingenti strepitu vndiq̃ præcipitabant, semitamq̃; adeò obruerant, vt equi propè innarët. Rocca pro Canisio sollicitus; identidem respectabat, an satis saluus esset. Processum est hac ratione per medias aquas millia passuum tria quatuorue: Cum de more versus Rocca, videt Canisium equo effusum, ac penè totum aquis mersum, & quod deterimum erat, altero pede in subice pedaneo (quem stapedem hodie appellant) periculosè hærentem. Retinebat tamen altera manu habenas, altera

altera iugum ephippij complexus. Rocca Canisij periculo exanimatus, aduerso monte & flumine regredi ad expediendum Patrem non poterat, & à ductore monebatur, ne se commoueret, paruo momento per impetum aquarum cum ipso equo abripi euerti que posse. Desperatis Rocca suppetijs, cælum votis implet, & Canisium conclamatum piæ Numinis prouidentia committit. Inter hæc spectat eminus virum statura procerum, pedibus antegressum, nec prius animaduersum; que inclamans, tota que manu vocans rogat, vti hærenti & pereunti Patri succursum eat. Adest vocatus & Canisium pedicis explicat, manu que in subiectum monti campum extra vallem ducit; quem sequutus Rocca, & complexum, Pater, inquit, *non sic meam vnquam, vt tuam hodie sortem dolui, cum auxilia porrigere non possem.* Nunquam alias, inquit Canisius, tam

*benè habui, paratusq; ad oppetendum sui. quid enim aliud optem, cupiamue, quam dissolui, & esse cum Christo? Liberatori dein Canisius; prandebeis, inquit, nobiscum, ubi ad hospitem diuertemus, & gratum beneficio munus accipies. Benè habet, inquit viator, & stratoris vicem functus Canisium in equum tollit, nec progredientem ante destituit, quam in sicco solo (nam & campus exerrantibus innatabat vndis) saluum exponeret, & diuersorium in conspectu haberet, cum repente videri desit. haud dubiè Diuus è cælitum classe, tutelæ Canisij destinatus, vt seruaret virum Christianæ Reip. lingua, calamo, exemploque vitæ amplius profuturum. Et verò cum habitu coloni viator apparuisset, & illud genus hominum minimè opulentum, nec mensas soleat recusare, nec honoraria reijcere, imò vltro re-
 gustius*

gustius fuisse, ex oculis repente sub-
ductum. Hæc propè ad verbum ex
Epistola Roccæ, ex Italico tralata, o-
stendunt, quam cordi fuerit Canisius
Deo, singularem ad eum seruandum
cælitem mittenti. In quam spem nos
par est omnes ingredi, qui causam
Dei & salutem hominum procuramus.
Non reuocabo, quæ supra ex monu-
mentis Augustanis copiosè demon-
strauit, quomodo illustris matrona
Sibylla Fuggera ex Comitum Eber-
steiniorum gente orta, oblata Cani-
sij specie per nocturnam quietem
fuerit ab errore Lutheri liberata.
Nec pulsum Oetingæ dæmonem
reuocabo; de quo Martini Eisengrei-
nij volumen legitur. Friburgi Seba-
stianus Veronius, is quæ supra sæpius
laudauit, hoc quoque beneficium si-
bi à Canisio præstitum solet prædica-
re. Cōtrouersia erat illi cum quibus-
dam, nescio de quibus nominibus ac-
debitis, cuius finem nullū cernebat;

Q4 Iamq;

Iamq; res in eum locum erat deducta, vt omninò putaret renunciandū iis, quæ sibi iure debebantur, ne maiores inde rixarum causæ existerent. Commendauit rem Canisio, qui recepit se eius patronum apud Deum futurum; causamq; intra diem obtinuit, vt postridie præter omnium spem & expectationem, olim appellati, Sebastiano duplum eius, quod petierat, vltro darent, offerrentque. Adeo nihil suis negat clientibus Deus, qui ab humanis auxiliis ad illius tribunal per supplicationes prouocant.

IIIX. Accepi à Iacobo Kellero Collegij Monacensis hodie moderatore, & olim Friburgi politioris literaturæ Doctore (vbi cum Canisio aliquot annis familiariter vixerat, multaq; cum dicta tum facta viri sancti obseruarat) fuisse Canisio librarium, qui dictata calamo excipiebat, in vulgus postea spargenda. Hunc cum vel scribendi labor

labor fatigasset, vel præproperum quietis desiderium cepisset, penso, quod Canisius præscripserat, abrupto, domum properavit. rogarat Canisius pauxillam moram, nec impetrarat: Vix pedem ille domo nostra extulerat, cum pœnas suæ peruicaciæ dedit. Ignotus enim nescio quis Mercurius in hunc Sosiam incurrit, colaphoq; tam atroci multavit, ut ignis ex oculis emicaret. Nec apprehendere obiurgatorem iustus, nec videre poterat, à quo tam male acceptus esset. Ita frons effrontis vel inuita erubuit, quæ venerandi Patris vultum noluit reuereri.

Sed vel maximè memorabile est illud, quod Guilielmus Crumenstollius vir domi suæ clarus & Senatorius, ipsaq; canitie & æuo (nam alterū & septuagesimum agit) venerabilis, in summi, uti par est, beneficii loco ponit, passimq; apud omnes celebrare non desistit. Is ex Altaripensi

Qs Cœno-

Cœnobio Friburgum equo rediens, haud procul vrbe, vnà cū equo in altum cœnū & lutum tanto casu prolabitur, vt iumentum sarcinati moles in pedem eius incūberet, vnde se nullo conatu, quāuis diu luctatus poterat explicare, & quod altæ iam essent tenebrę, nemo iacenti sub tanto onere succurrebat, fatigabat ille cælū precibus, surdū tamen, quo ad menti succurrit adhuc in terris degēs Canisius. Ergo rursus ad Deum versus: *Supremi* inquit, *rerum ac mortalium arbiter Deus,* per *Canisium* ego te nostrum, *virum tibi tanta vitæ innocentia & sanctimonia operantem, seruientemque vltimis votis rogo, quæsoque ex hoc me præsentis mortis eripe discrimine.* Dicitum factum, pedem nullo negotio herētibus in cloaca ocreis, calcaribus, & equo miris modis expedit; mox etiam iumentum sequitur trahentē, ipseque fartus tectus domum reuertitur. Quinto post die alteri⁹ negotij causa,

fa, domum nostram Canisij confi-
 lium quæsiturus venit, periculi
 iam immemor, nec certus, vtram
 ope Canisij ex illa nocte & morte e-
 luctatus sit, cum ad eum Canisius: *Ec-
 quid superioribus diebus tecum ad S. Anto-
 nium actum? Est quod erga Deum te gra-
 tum præstes: de me velim omnino taceas:*
 Tū verò alter, non sine confuso ore
 & quodam animi stupore, quod ne-
 minem præter se conscium periculi
 fuisse sciret, & Canisium longè etiam
 dissita diuinitus cognoscere videret;
*Iam, inquit, intelligo, Pater, quo loco sis
 apud Deum. & cuius beneficio præsentem mor-
 tem euaserim. ipse qui tibi hoc significauit,
 antequam ego ingratus vllum verbum fa-
 cerem, sempiternis te bonis auctet ditetque.*
 Tum demum in quanto discrimine
 fuerit versatus, ac tandem implora-
 to per ipsius memoriã numine, salu-
 rem suã expediuerit, cœpit expone-
 re. Certè radius hic mirificè Canisiũ
 nostrum illustrat, & illius cum Deo
 fami-

familiarem gratiam ostendit. Sed hæc & hisce plura de viuo.

Mortuum haud paullo pauciora commendarunt. Nam altero ab animi è corpore digressu die, vultus, qui macie ante mortem extrema confectus, in ossa recesserat, tam læta coloris purpura suffusus, spectatorem non solum non terrebat, sed ad contemplandum etiam atq; etiam inuitabat; cum defuncti os gratiorem haberet aspectum, quam habuerat pallor uiuentis, *Facies, inquit Veronius, Canisii defuncti & lato colore elegans, & clara erat.* ex quo facile de vitæ antea actæ laude morumq; sanctitate existimari poterit, præsertim cum halans ex corpore spiritus, omni florum & aromatum odore gravior circumstantes afflaret; quæ res ita populum affecit, traxitq; ut à sacro Canisii pignore non potuerit auelli, quoad sepulturæ mandaretur. Vnde licet arbitrari, quæ fuerit in cælo triumphantis gloria, cuius

cinis

cinis in terra, iam tum quandam spirabat immortalitatem.

Haud diu fuit post eius obitum, cum ex ordine Senatorio clarissimus vir Christophorus Reiffius Sociorum amantissimus, excussus equo, adeò læsit corpus, vti sex ipsos menses frustra vulnerarij manum expertus, nil nisi iam ferrum & ignem à chirurgo expectaret. Sed vxor Christophori; femina nobilis Barbara Messelonia, vicem mariti dolens, periculumque è sectione metuens ad notum Friburgensibus asylum, tumultum Canisij confugit, precibusq; malum omne à viro auertit; domum quippè ex æde reuersa maritum ignarum voti sui, habuit obuium inusitata gestientem lætitia, & mirificè sibi gratulantè de receptâ præter spè omnem sanitate, qua iam nunc etiam saluus sanusque ac gratus, memorque beneficio Canisij fruitur. Quod vti gestum est, ita publicis Magistris-

gistra-

gistratus tabulis firmatum quæ in chartophylacio Collegij custodiuntur, merito ad verbum, nullo mutato apice, adscribendæ.

Sebastianus Vero S. T. D. Venerabilis Capituli S. Nicolai in Repub. Friburgensi Prepositus, & vacante sede Episcopali Lausannensi in eadem Diœcesi auctoritate Apostolica Vicarius Generalis. Certum facimus, cum Reuerendus in Christo Pater D. Petrus Canisius Societatis IESV Theologus (qui lucubratis operibus Catholica fidei multum adiumenti attulit, & vniuerso Christianismo notus) non tam viuendi ratione commendabilis, quam quibusdam supra humanum naturæ cursum dictus & factis admirabilis extiterit, & non sine certa quadam sanctitatis opinione ex hac vita discesserit: Cuius proinde memoria in benedictione est: Ut posteritati testimonium sit eorum, quæ in hac Vrbe Friburgensi, vbi vitam clausit, admirabilia & super naturalia circa ipsum contigerunt. Subscriptus Notarius iuratus, eiusdem vr-

bis

bi Secretarius, nostri dicti Vicarii consensu & permissione, presentibus testibus infra nominatis, relationem scripto excepit, & in hanc, quae sequitur, formulam redegit.

Wilhelmus Krumenstoll inter primarios Senatus, aetatis annum septuagesimum primum agens, Qui affirmavit, & per propriae futurae salutis spem sanctè testificatus est, dum circa biennium ante obitum eiusdem R. Patris Canisii, in celebre Monasterium Altaripa unius horae itinere ab urbe distans, R. do D. Abbati coloni cuiusdam sui negotium commendaturus, sese contulisset eques, & in reditu comitem à ponte Glanariui rectà domum in villam de Onens tendere iussisset, ipse vero solus circa brumale solstitium pergeret ad urbem & sacellum S. Antonii propè hospitalis fundum, iam obscura nocte & tenebris circumfusus, attigisset, eequum quo vehebatur, non satis validum caeno immersum concidisse, & corruisse, ipsum verò crure ab equo harente,

berente, diu luctatum, & frustra diuersa
 conatum fuisse, quomodo sese inde extrica-
 ret. Tandem postquam diuinum implorasset
 auxilium, & patronorum suorum interces-
 sionem (inter quos prænominatus R. Pater
 Canisius etiam viuus in honore ipsi habitus)
 ut omnipotens ipsius Patris Canisii intuitu
 & meritis, se inde expedire & liberare dig-
 naretur, factum esse, ut ocreis cum calcari-
 bus sub equo remanentibus, & luto immer-
 sis, ipse pede liber euaderet, & illius equum
 etiam extraheret, & reliquum itineris sine
 impedimento conficeret. Post quinque dies ve-
 rò adiens eundem R. Patrem alias ob causas,
 cum nemini eorum, quæ ipsi contigerant,
 mentionem fecisset quod ad eiusdem Patris
 notionem peruenisse potuisset, Patrem Cani-
 sium ultro & per se quasiuisse ab eodem D.
 Krumestoll, quid ipsi ante hos dies vespere
 propè Capellam S. Antonii accidisset? Tum
 ipsum quasi ingratitude conuictum, con-
 festim pudore perfusum esse. & gratias eidem
 R. Patri egisse, quod suis meritis periculum
 euasisset. Ad quæ Pater illum bono animo
 esse,

esse, & supra narrata servare secreta iussit. Interfuere presentes huic relationi Dominus Pancratius Python, olim tercentenarius dux in Belgio, & Vlricus Burgkhnecht, hospitalis maioris D. Virginis scriba, uterque civis Friburgensis, die Mercurij, qua erat ultima Martij Anno à salutifero partu M. D. XCIX. sequenti die primo Aprilis eiusdem anni testibus expressè vocatis, Petro Perret Notario, & Ioachimo Schnell Organista veteri, etiam civibus ibidem, nobilis & honesta matrona Barbara Misselo, Domini Christophori Reiff Senatoris Friburgensis & Domini in Mides Vilarset, & Mesiere, vxor atatis circiter quinquagesimum annum agens, sanctè affirmavit, & bona fide, dum eius maritus in vico, cui parvus paradisus est, equo in terram prolapsus, hoc casu ingentes dolores per sex menses perpessus esset, vt quandoq; integros dies decumberet, alias verò dum negotia curaret, difficulter respirare posset; & quidquid hoc dimidiati anni spacio tentasset, diuersis medicamentis nihil profecisset, & anxia esset, ne

R

pro-

propter offensas intrinsecas partes, ad alia extrema secationis remedia recurrendum esset, accidisse paucis diebus postquam R. P. Canisius sepulture mandatus esset, ut anti ipsius fossam genibus prouoluta, Dei ope pro marito egro esflagitaret, meritis & intercessioni incolumitatem eius commendaret; postea domum ex templo reuersa, Maritus hiliaris & gratulabundus statim eam colloquutam, omnes dolores sedatos, seq̄ integra valetudini restitutū, amplius difficultates priores nequaquam sentiret. Ex quo ipsam certo cognouisse, & credere, siquidem Maritus ipso tempore implorata opis boni Patris sine vlla apparente naturali causa conualuisset, quod ope & suffragiis eiusdem R. Patris hoc tantum beneficium à Deo impetrasset. In quorum omnium fidem & robur nos prædictus Vicarius, sigilli nostræ Præpositurae appositione, hæc præcedentia fide digna testimonia iuxta Notarij Chirographū confirmauimus.

Antonius à Montenach.

Vidua

VIdua ingenuis orta natalibus o- **XIII.**
 lim à mariti, (qui cum non am-
 plius sex menses vixerat) morte ca-
 stimoniam Deo consecrauit, & vsa
 Canisio à confessione, constanter
 decem & octo annos seruarat, cum
 defuncto Canisio ac veluti custode
 castitatis remoto, à plurib⁹ in matri-
 moniũ enixissimè peteretur, quam-
 uis omnium vota petitionesq; forti-
 ter reiecerit, cœpit tamen ex ea re
 mira cogitationũ turba agitari qua-
 tiq; , adeo vt nullum tanti mali exitũ
 reperiret, præsertim cum proci semp
 instarēt, & Penelopes nouę cōstantiã
 quotidianis sollicitationibus & op-
 pugnarent, & vehementer etiam fati-
 garent. Tandẽ illa inops cōsilij, auxi-
 lium à Canisij tumba postulauit, &
 subitò impetrauit, vt non solum am-
 bientiũ postulationes facillimè vin-
 ceret, sed omni etiam animi vexatio-
 ne liberaretur. Eadem graui morbo
 R 2 impli-

*Castimo-
 nia a siluna
 Canisio.*

implicata, artibus medentium frustra tentatis ab animi & corporis sui medico praesentem opem impetravit. Eidem in faucibus haeserat fragmen ossis, & diu solaque in aedibus cruciata, implorato familiari auxiliatore, os ex ore expuit, & assiduis patrem laudibus coluit. Alia etiam Epilepsia ad tumulum Canisii liberata est.

XVIII.

*partu le-
vata.*

Honestae matronae biduum parturientis, & iam de foetu enitendo desperantis, corona B. V. Canisii ori & collo admota partum conclamatum, paullo post viuum explicavit.

*Rosarium
Canisii
medicum.*

Et haec beneficia hodie Friburgi dicuntur propè quotidiana. Servatur ad eum usum Canisii Rosariolum pyxide clausum; & ad laborantes petitum transmittitur. Multum potest pietas credentium, quam saepe spectat Deus, ne quid nobis fortasse plus aequo, arrogemus.

Ante bienniū cio. inquam 100. XII.

sexto

sexto Idus Iunij ancillabatur puella nobili matronæ Beremannæ viduæ, prætoriiis olim nuptiis claræ; hæc, grassante clamper urbem pestilitate, morbo contacta sensit ead. se lue, qua olim etiam laborarat, infectam. Ad capitis enim & pectoris dolores vlcerosâ quoque vomica eruperat, certa pestilentia nota. Incerta vitæ neque negligens salutis rogat familiares ancillas vti sibi sacerdotem current accersiri, cui noxas aperiat, priusquam decedat. Neglexere tamen famulæ preces agræ, veritæ ne domus infamia mortis notaretur. Sed quæ decumbebat (cunctante curione, quod vocatus non esset) ne ante noctem in expiata vitâ pelleretur metuens, venit in memoriam Patris, qui ad D. Nicolai sepultus (cuius nomen ignorabat) dubiis temporibus soleret in auxiliũ vocari. Huic commodè vouet preces ad tumulum ipsius, si efficeret, ne ante noctem absq;

R 3 pecca-

peccatorum confessione exspiraret, vix conceperat votum, & pulsus omnibus corporis malis surgit è lecto, & quotidiana cum reliquis in familia opera exequitur, ludantibus domesticis quasi inualetudinem ex ignavia simulasset. Sed & ipsa quoque infelix oblita voti cœpit dubitare, an à Canisio esset curata. Enimvero extemplo in eandem relapsa morbū, nihil habuit prius quam vt ad Canisij conditorium properaret, votoq; se exsolueret. accurrit, apprecata est & salua domum absterfo etiam infami tubere rediit. Ita rem hanc Collegij Friburgēsis præses Barptolemæus VVeldensis publica Magistratus auctoritate signatam, ad me perscripsit.

LVCVBRATIONES CANISII.

CAPVT

CAPVT V.

Canisius bene latinè doctus, Eloquentiæ puer magnam operam posuit, quæ postea res diuinas tractanti magno subsidio fuit. Ut enim corpus quamuis elegãs & venustum, si tamen a pro cultu amictuq; careat, dignitatem amittit; Ita disciplinæ grauiore, nisi cultu orationis & maiestate compositionis excolantur, multũ de dignitatis auctoritate perdunt. Et quamuis Canisius pigmenta Rhetorũ, & lenocinia verborũ neglexerit, vsus tamen est non incõmodo barbaroue genere dicẽdi, (quale id etatis passim per Theolgos grassabatur) sed cõmodo, & reb⁹, quas tractabat, accommodato, vt in ipso neglectu curiosę elegantię honest⁹ quidã orationis habit⁹ cultusq; appareret. In libris porrò cõdendis scribẽdisq; tantũ studiũ adhibuit, vt manum de tabula vix posset tollere, adeo nullũ emendandi & recognoscendi finem

Eloquentia ad omnem vitam & summa studia necessaria.

Diligentia Canisij